

Lainsäädännön arviointineuvoston lausunto työ- ja elinkeinoministeriölle hallituksen esityksen luonnoksesta työriitojen sovittelusta ja eräiden työtaistelutoimenpiteiden edellytyksistä annetun lain muuttamisesta

Työriitojen sovittelua koskevasta esitysluonnoksesta saa käsityksen asian taustasta ja keskeisistä ehdotuksista. Esitysluonnoksessa on tunnistettu keskeisiä vaikutuksia ja hyödynnetty asiaa koskevaa tutkimustietoa. Esitystä tulee joiltakin osin tarkentaa.

Esitysluonnoksen keskeisimmät puutteet ja kehittämiskohteet

- Esitysluonnoksessa on perusteltu tarvetta lainmuutokselle, mutta lainmuutos vaikuttaa suhteellisen pieneltä, kun sovittelijan rooli ja liikkumavara vastaisivat pitkälti nykytilaa. Tämän vuoksi tarve lainmuutokselle jää jossain määrin epäselväksi. Vaihtoehtojen kuvauksessa tulee tuoda selvemmin esille, mitä vaikutuksia lakiehdotuksella on verrattuna nykytilan säilyttämiseen.
- Esityksessä tulee kirkastaa Ruotsin palkanmuodostusjärjestelmän ja Suomeen ehdotetun järjestelmän eroja. Lisäksi tulee arvioida Ruotsista saatuja kokemuksia ja peilata niitä ehdotettuun Suomen järjestelmään.
- Esitysluonnoksessa on tuotu esiin olennaisia näkökohtia sukupuolten palkkaeroja arvioitaessa. Esityksessä tulee kuvata, onko esityksellä mahdollisesti vaikutuksia palkkatasa-arvon kehittymiseen Suomessa.

1. Hallituksen esitysluonnoksen keskeinen sisältö

Tässä esitettävä kuvaus on suora lainaus esitysluonnoksen ”esityksen pääasiallinen sisältö” -jaksosta.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työriitojen sovittelusta ja eräiden työtaistelutoimenpiteiden edellytyksistä annettua lakia. Esitys liittyy pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmaan.

Esityksen mukaan työriitojen sovittelusta ja eräiden työtaistelutoimenpiteiden edellytyksistä annetussa laissa säädettäisiin sovittelijan velvollisuudesta menetellä sovittelutoimessaan kansantalouden kokonaisedun turvaamiseksi siten, että palkanmuodostus toimii mahdollisimman hyvin eikä työmarkkinoiden toimivuus vaarannu. Sovittelutehtävässään sovittelija ohjaisi työriidan osapuolia Suomen kilpailukyvyyn ja hyvin toimivan palkanmuodostuksen kannalta tasapainoisiin ratkaisuihin. Tätä periaatetta sovittelijan tulisi noudattaa myös sovintoehdotusta antaessaan. Ehdotuksella tuotaisiin lain tasolle sovittelutoiminnassa jo nykyisin noudatettu käytäntö niin sanotun työmarkkinoilla muodostuneen yleisen linjan huomioimisesta.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan yhdenmukaistettavaksi määrättyä sovittelutehtävää varten asetettavan sovittelulautakunnan käytänteitä. Laissa säädettäisiin, että valtakunnansovittelija tai hänen määräämänsä sovittelija toimisi sovittelulautakunnan puheenjohtajana. Sovittelulautakunta olisi menettelyssään sidottu sovittelijaa velvoittavaan sääntelyyn, jolla edistetään työmarkkinoiden toimivuutta. Lain säännöksiä sovintoehdotuksen antamisesta sovellettaisiin myös sovittelulautakunnan antamaan sovintoehdotukseen.

2. Arvio hallituksen esitysluonnoksesta ja vaikutusarvioinneista

2.1 Yleiset huomiot

Arviointineuvosto katsoo, että esitysluonnoksen perusteella saa riittävän käsityksen asian taustasta, tavoitteista ja keskeisistä esityksistä. Luonnoksessa on kuvattu myös asiaan liittyviä kansainvälisiä velvoitteita.

Esitysluonnoksessa tuodaan esille kansantaloudelliset tarpeet kestäväälle palkanmuodostukselle. Lisäksi pyritään vakiinnuttamaan kustannuskilpailukykyyn ja kansantalouteen liittyvät tekijät valtiolisessa sovittelutoiminnassa.

Arviointineuvosto katsoo, että esitysluonnoksessa on perusteltu tarvetta lainmuutokselle, mutta lainmuutos vaikuttaa suhteellisen pieneltä, kun sovittelijan rooli ja liikkumavara vastaisivat pitkälti nykytilaa. Tämän vuoksi tarve lainmuutokselle jää jossain määrin epäselväksi. **Arviointineuvosto suosittelee**, että vaihtoehtojen kuvauksessa tuodaan esille selvemmin, mitä vaikutuksia lakiehdotuksella on verrattuna nykytilan säilyttämiseen.

Esitysluonnoksessa on kuvattu Ruotsin vientivetoista palkanmuodostusjärjestelmää. Luonnoksesta voi saada käsityksen, että Ruotsin järjestelmä on ollut mallina ehdotettuun Suomen järjestelmään.

Arviointineuvosto katsoo, että kuvauksen perusteella jää osin epäselväksi, missä määrin Ruotsin järjestelmä eroaa ehdotetusta Suomen järjestelmästä. Onko todennäköistä, että Suomessa vaikutukset olisivat saman tyyppisiä ottaen huomioon järjestelmien erot? Esityksessä tulee kirkastaa Ruotsin ja Suomen mallien eroja, esimerkiksi sukupuolten välisiä palkkaeroja ja niihin vaikuttavia seikkoja.

Arviointineuvosto pitää myönteisenä, että esitysluonnoksessa on hyödynnetty asiaa koskevaa tutkimustietoa, mikä taustoittaa ja auttaa ymmärtämään asiakokonaisuutta.

Arviointineuvosto katsoo, että esityksessä tulee kuvata sitä, miten seurataan, onko ehdotuksella vaikutuksia palkanmuodostukseen ja tuloeroihin nais- ja miesvaltaisilla aloilla. Esitetystä sääntelystä ei ole aikaisempia kokemuksia.

Arviointineuvosto katsoo, että esityksessä on käsitelty lausuntopalautetta ja sitä, mitä muutoksia sen perusteella on tehty.

2.2 Taloudelliset vaikutukset

Esitysluonnoksessa on käsitelty palkanmuodostuksen perusjärjestelmiä ja kuvattu lyhyesti palkanmuodostuksen vaikutuksia kansantalouteen. Lisäksi on todettu, että palkkakustannusten ennustettavuus paranee työnantajien näkökulmasta. Esitysluonnoksen mukaan riskinä on kuitenkin työriitojen pitkittyminen, jos sovittelijan toimintamahdollisuudet jäävät hyvin rajallisiksi, mikä puolestaan nostaisi työnantajien neuvottelukustannuksia. **Arviointineuvosto katsoo**, että esityksessä on käsitelty napakasti palkanmuodostuksen olennaisia seikkoja.

2.3 Muut ihmisiin kohdistuvat ja yhteiskunnalliset vaikutukset

Esitysluonnoksessa on tuotu esiin olennaisia näkökohtia sukupuolten palkkaeroja arvioitaessa.

Arviointineuvosto katsoo, että esityksessä tulee kuvata, vaikuttavatko muutokset mahdollisesti palkkatasa-arvon kehittymiseen Suomessa.

3. Lainsäädännön arviointineuvoston lausuma

Lainsäädännön arviointineuvoston lausunto on annettu hallituksen esityksen luonnoksesta työriitojen sovittelusta ja eräiden työtaistelutoimenpiteiden edellytyksistä annetun lain muuttamisesta (TEM110:00/2023), jonka työ- ja elinkeinoministeriö toimitti arviointineuvoston käyttöön sähköpostitse 23.8.2024. Lausunto on julkinen.

Arviointineuvosto katsoo, että hallituksen esitysluonnos täyttää hyvin lainvalmistelun vaikutusarviointiohjeen vaatimukset. Arviointineuvosto suosittelee, että hallituksen esitysluonnosta täydennetään neuvoston lausunnon mukaisesti ennen hallituksen esityksen antamista.

Helsingissä 11. syyskuuta 2024

Leila Kostainen

Lainsäädännön arviointineuvoston puheenjohtaja

Meri Virolainen

Arviointineuvos, lainsäädännön arviointineuvoston pääsihteeri

Yhteystiedot:

Valtioneuvoston kanslia
PL 23, 00023 Valtioneuvosto
vnk.fi
p. 0295 16001

Liite 1 Arviointineuvoston käyttämät standardilausumat

5. Arviointineuvosto katsoo, että hallituksen esitysluonnos täyttää kiitettävästi lainvalmistelun vaikutusarviointiohjeen vaatimukset. Arviointineuvostolla on vain vähäisiä lisäysehdotuksia hallituksen esitysluonnokseen.

4. Arviointineuvosto katsoo, että hallituksen esitysluonnos täyttää hyvin lainvalmistelun vaikutusarviointiohjeen vaatimukset. Arviointineuvosto suosittelee, että hallituksen esitysluonnosta täydennetään neuvoston lausunnon mukaisesti ennen hallituksen esityksen antamista.

3. Arviointineuvosto katsoo, että hallituksen esitysluonnos noudattaa tyydyttävästi lainvalmistelun vaikutusarviointiohjetta. Arviointineuvosto suosittelee, että hallituksen esitysluonnosta korjataan neuvoston lausunnon mukaisesti ennen hallituksen esityksen antamista.

2. Arviointineuvosto katsoo, että hallituksen esitysluonnos noudattaa välttävästi lainvalmistelun vaikutusarviointiohjetta. Hallituksen esitysluonnoksessa on olennaisia puutteita ja esitysluonnosta tulee korjata neuvoston lausunnon mukaisesti ennen hallituksen esityksen antamista.

1. Arviointineuvosto katsoo, että hallituksen esitysluonnoksen puutteet ovat niin merkittäviä, ettei esitysluonnos täytä lainvalmistelun vaikutusarviointiohjeen vaatimuksia. Hallituksen esitysluonnoksen pohjalta ei pysty muodostamaan riittävää ja perusteltua käsitystä esityksestä, eikä sen taloudellisista ja yhteiskunnallisista vaikutuksista. Ilman puutteellisuuksien korjaamista on vakavasti harkittava, voiko hallituksen esityksen antaa eduskunnan käsiteltäväksi.*

* Viimeinen virke jätetään pois niissä tilanteissa, kun esitystä ei käytännössä voida vetää pois.